

Beteckning: Rel C vt 2006:14

Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap

Stödjer läroböckerna i religionskunskap
ämnets mål?

Marcus Fläckman
Juni 2006

C-uppsats, 10 poäng
Religionsvetenskap

Religionsvetenskap C
Handledare: Peder Thalén

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
1.2 METOD.....	4
1.3 DISPOSITION.....	4
2. BAKGRUND	4
2.1 HUR STYRS SKOLAN OCH VILKET INNEHÅLL SKA LÄROPLANEN HA?	4
2.2 1994 ÅRS LÄROPLAN FÖR DE FRIVILLIGA SKOLFORMERNA (LPF94).....	6
2.3 RELIGIONSÄMNET I SKOLAN.....	8
2.4 MÅL I KURSPLANEN FÖR ÄMNET RELIGIONSKUNSKAP	9
3. PRESENTATION AV LÄROBÖCKER I RELIGIONSKUNSKAP	10
4. DISKUSSION.....	17
SAMMANFATTNING	21
LITTERATURFÖRTECKNING	23
BILAGA 1	
RELIGIONSKUNSKAP A.....	24
BETYGSKRITERIER	24
RELIGIONSKUNSKAP B.....	25
BETYGSKRITERIER	25

1. Inledning

Religion är något som finns överallt i samhället, i tidningar, på Internet, i radio och TV, i filmer, i musiken, runt fikabordet och på arbetsplatsen. Vi berörs eller får upplysningar om händelser ute i världen som på ett eller annat sätt är kopplade, eller påstås kopplas, till någon religion.

Vi omges av olika religiösa budskap utan att kanske märka det. Sverige är ett av världens mest sekulariserade länder och vår förmåga att se dessa budskap har minskat då vår kunskap om vad olika religioner står för eller hur människor tror eller inte tror inte är tillräcklig stor.

Invandringen till vårt land har också inneburit att fler religiösa yttringar har etablerats i Sverige. Många av dessa trosinriktningar syns tydligt i vårt samhälle och tar plats i kulturen och över huvud taget i diskussionen. Vi har helt enkelt många fler trosyttringar att förhålla oss till numera.

För barn och ungdomar är en mötesplats skolan. Skolan möter många olika individer, kulturer, traditioner, ideologier och religioner. Tillsammans ska eleverna ges en undervisning i ämnet ”religion” och kanske för första gången få kunskap om sin egen tro, den tolkning som varit dominerande i Sverige, andra trosinriktningar och tolkningar eller få diskutera tro kontra icke tro. Skolan ska också ge kunskaper om etik och moral som är tätt kopplat till religionsämnet.

Skolans betydelse för att ge förståelse för olika personers tro och övertygelse är viktig. Likaså att eleverna tillsammans får tolka olika skeenden i världen utifrån olika religioners perspektiv. För många är religionen något som finns med i vardagen medan det för andra är något som man kanske stöter på först i och med skolundervisningen. Elevernas utgångspunkt när det gäller kunskap i ämnet religion är alltså skiftande vilket också blir en utmaning om målen i läroplanen ska nås.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med C-uppsatsen är att undersöka om den litteratur som används i religionsundervisning på två gymnasier i Örebro kommun stödjer målen i läroplanen. Frågeställningarna är:

- Ger litteraturen en bred förståelse över religionens betydelse för människor och ger den möjlighet att utveckla elevernas tänkesätt?
- Är den litteratur som valts tillräcklig?
- Ger den en bra bild över olika världsreligioner?

1.2 Metod

Den metod som används i uppsatsen är en litteraturundersökning i ämnet religionskunskap för gymnasiet. Litteratur i ämnet religion från två gymnasieklaser granskades utifrån de mål Skolverket har satt upp och som skall ha uppnåtts efter avslutad kurs. Syftet var att undersöka om litteraturen ger gymnasieeleverna en bred förståelse över religionens betydelse för människor och ger den möjlighet att utveckla elevernas tänkesätt.

Undervisningen i de olika klasserna kan se olika ut utifrån intresset hos olika elever men det kommer inte att redovisas. Det är inte heller meningen att lärarna ska ställas i fokus utan det är den litteraturen som lärarna har valt för undervisningen som står i fokus.

1.3 Disposition

Bakgrunden i uppsatsen inleds med en beskrivning av hur beslut tas när det gäller vilka ämnen som ska vara så kallade kärnämnen, de mål som ska nås och vilka betygskriterier som ska gälla. Där beskrivs också riksdagens, skolverkets och kommunens ansvar gentemot varandra och mot elever och föräldrar. En likvärdig standard för skolan i Sverige bygger på ”1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna” som redovisas i ett avsnitt. Sedan kommer jag in på mitt huvudsakliga ämne, religionskunskapsämnet på gymnasiet. Där har jag valt att med några citat beskriva ämnets komplexitet och diskuterar hur det är tänkt att hanteras. Jag redogör för de mål som gäller och ger såväl en översiktlig beskrivning som en ingående analys av de böcker som ingår i uppsatsen. I diskussionsavsnittet analyserar jag läroböckernas innehåll och ser om dessa motsvarar och stödjer de mål som ska uppnås i ämnet samt besvarar frågeställningarna. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning.

2. Bakgrund

2.1 Hur styrs skolan och vilket innehåll ska läroplanen ha?

I Sverige finns det en skyldighet för kommuner att anordna gymnasial utbildning efter avslutad grundskola. Den ska för eleven vara avgiftsfri och elevens första val av utbildningslinje skall i största möjliga mån tillgodoses. När en kommun inte kan tillgodose en elevs val har eleven möjlighet att utbilda sig i en annan kommun efter beslut från hemkommunen. Den gymnasiala utbildningen ska ge grundläggande kunskaper för både yrkesutbildningar och vidare studier, samt ge kunskaper om samhällslivet.¹

¹ Gymnasieskolan, www.skolverket.se

Både skola och vuxenutbildning styrs av det lokala kommunala ansvaret. Förutom från det lokala styret, styrs skola och vuxenutbildning av riksdagen genom skollagen, regeringen genom förordningar (läroplan, program mål, där kursplaner för grundskolan ingår) och Skolverket genom föreskrifter (kursplaner för gymnasieskolan och betygskriterier² för alla skolformer samt allmänna råd).³

Riksdagen styr skolan genom skollagen som innehåller de grundläggande bestämmelserna för bland annat skola och vuxenutbildning.

2 § Alla barn och ungdomar skall, oberoende av kön, geografiskt hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom. Utbildningen skall inom varje skolform vara likvärdig, varhelst den anordnas i landet.⁴

Målet med att ha en allmän utbildning är från riksdagen beskrivet på ett sådant sätt att det ska ge var och en en möjlighet att utveckla ett ansvarskännande för samhället och samtidigt också ge färdigheter och kunskaper som skapar förutsättningar för att leva i samhället.⁵ Skollagen har till uppgift att säkerställa bland annat gymnasiet genom olika förordningar. Dessa förordningar ställer grundläggande krav på kommunerna, men även på både elever och föräldrar och då handlar det om rätten till utbildning och skolplikt.

Det finns 17 olika nationella program för gymnasiet från och med år 2000. Dessa 17 program ska ge en bred basutbildning. Vilka kurser som ingår i ett nationellt program bestämmer skolverket och om en kommun inte anordnar ett nationellt program har eleven rätt att gå utbildningen i en annan kommun. För de flesta program ingår det under år två och tre olika inriktningar som valmöjlighet. Vilken karaktär som styr programmet utgår från karaktärsämnen och det är riksdagens, genom skollagen, uppgift att bestämma karaktärsämnen som ska vara gemensamma för ett program. För de nationella programmen ingår åtta kärnämnen:

engelska, estetisk verksamhet, idrott och hälsa, matematik, naturkunskap, samhällskunskap, svenska (alternativt svenska som andraspråk) och religionskunskap.⁶

Kommunen har rätt att välja vilka nationella program som ska ges i kommunens regi. Kommunen har även rätt att inrätta program som är specialutformade för att tillgodose lokala och regionala perspektiv. Det specialutformade programmet ska motsvara ett nationellt program

² Bilaga 1

³ <http://www.skolverket.se/sb/d/155/a/220>

⁴ Skollag 1985:1100

⁵ Skollag 1985:1100

⁶ Gymnasieskolan, www.skolverket.se

och ska innehålla de åtta kärnämnen och ett specialarbete. Det ska även ha det nationella programmets utbildningsnivå och omfattning i timmar. För den enskilda eleven kan även det individuella programmet väljas utifrån elevens behov. Det ska om möjligt senare övergå till ett nationellt program och om inte ska eleven följa sin uppgjorda plan.⁷

Ett program i gymnasieskolan är indelat i kurser. Dessa kurser ges i omfattning 50, 100, 150 eller 200 poäng. Efter en avslutad kurs sätts ett betyg. För att uppnå målet och få godkänt krävs att eleven har uppnått kursplanen. En kursplan är till för att ange vilka mål som undervisningen ska uppnå. För att förtydliga vad som krävs för att uppnå kursplanens mål tillkommer betygskriterier. Dessa betygskriterier är till för både läraren och eleven. Det finns två olika varianter av betygskriterier och de utgår från programmet och dess kurser. De nationella programmen sätter betygskriterier utifrån en nationellt fastställd kursplan, medan kommunen sköter de lokala kurserna med betygskriterier och kursplan.⁸

Eleverna har getts ett större inflytande i skolan med den nya läroplanen. Eleven har inflytande över innehållet, uppläggningsen samt skolsituationen. Program och inriktning står det eleven fritt att välja mellan och även inom programmen finns det i de flesta kommunerna en stor möjlighet till valbara kurser utifrån programmets uppläggning.⁹

2.2 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf94)

Med de fria skolformerna menas gymnasieskolan, de kommunala vuxenutbildningarna (komvux), statens skolor för vuxna (SSV), gymnasiesärskolan och vuxenutbildning för utvecklingsstörda.¹⁰

Huvudrubriken i det första kapitlet är ”Skolans värdegrund och uppgifter” och kapitlet är indelat i fem underrubriker: grundläggande värden, förståelse och medmänsklighet, saklighet och allsidighet, en likvärdig utbildning och rättigheter och skyldigheter. I inledningen poängteras det att skolans verksamhet ska ledas utifrån demokratiska värdegrunder och att alla som är inblandade i verksamheten ska ta hänsyn och visa respekt mot varandra.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla. I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och

⁷ Gymnasieskolan, www.skolverket.se

⁸ Gymnasieskolan, www.skolverket.se

⁹ Gymnasieskolan, www.skolverket.se

¹⁰ SKOLFS 1994:2, www.skolverket.se

västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.¹¹

Förståelse och medmänsklighet är två sätt att motverka mobbning och skolans uppgift är att förebygga tendenser som inte är medmänskliga. Samhällets förändring och möjlighet till geografisk rörelse för människor, skapar för skolan en kulturell mångfald som den ska tackla utifrån sin funktion som social mötesplats. Förutom att vara en mötesplats är skolans uppgift även att stärka och skapa identiteter för elever och personal inom skolan, under demokratiska former. Genom att skapa identiteter som bygger både på det egna kulturarvet, det svenska språket, vår historia och vår kultur ska skolan kunna relateras till dessa.¹²

Skolans uppgift är även att vara saklig och allsidig genom att vara öppen för åsikter och uppmuntra eleverna att ge uttryck för dessa. Det ska finnas utrymme för personliga ställningstaganden för elever. Ett ställningstagande ska kunna redovisas men också belysas och kritiseras genom att många får komma till tals. För att hjälpa läraren att hålla en neutral hållning i frågor har läraren till sin hjälp läroplanen, dess mål och betygskriterierna och ska även utgå från de grundläggande värderingar som skollagen och läroplanen redovisar.¹³

En elevs förutsättningar i skolan kan skilja beroende på olika svårigheter och det är kommunens uppgift att se till att ge adekvat stöd. En förutsättning för elever, oavsett vart de bor i Sverige, är att skolan ska vara likvärdig. Det är också skolans uppgift att utifrån ett genusperspektiv belysa olika företeelser och motarbeta fördomar om t ex ras, religion, kön etc. En elevs uppgift är även att ta del av planering och genomförandet av undervisningen. För att eleven ska kunna ta egna initiativ och ta eget ansvar är det en förutsättning att kommunen och den enskilda skolan

klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har.¹⁴

Skolans uppgift är vidare att skapa förutsättningar för och förmedla kunskap som är eleven till hjälp för att få en allsidig utbildning. Slutmålet för elevens tid i skolan är att eleven ska kunna delta och utveckla engagemang för yrkes- och samhällslivet. Skolan ska genom lärare överföra värden och kunskap till eleven som är eleven till hjälp när hon kommer ut i samhället. Genom att samhället ständigt förändras ska även skolan ge eleven förutsättningar att kunna tackla situationer som kräver att eleven klarar av komplexa situationer och förändringar. Det innebär

¹¹ SKOLFS 1994:2, www.skolverket.se

¹² SKOLFS 1994:2, www.skolverket.se

¹³ SKOLFS 1994:2, www.skolverket.se

¹⁴ SKOLFS 1994:2, www.skolverket.se

en förmåga att kunna finna fakta och att kunna tillägna sig dessa för att omvandla det till ny kunskap. En förutsättning för detta är att kunna tänka kritiskt, se konsekvenser av olika alternativ, kunna undersöka och hitta fakta genom olika tillvägagångssätt.

För att nå målen betyder kommunikationen mellan eleven och läraren mycket och en lärare måste kunna vara flexibel i att "lära ut". Kunskap kan leda till förståelse, kunnighet och inblick i olika ämnen och de utgör en förutsättning för eleven att kunna ta tillvara på tiden i skolan. Elevens tänkande ska ge beredskap för att möta olika situationer i livet. Utifrån ett historiskt perspektiv ska eleven kunna knyta band mot framtiden och tolka sambanden mellan olika situationer. Undervisningen ska vara så bred som möjligt och genomföras med användande av olika pedagogiska tekniker för att elevens kunskapsinhämtande ska bli så stort som möjligt.

Eleverna skall bli medvetna om att nya kunskaper och insikter är förutsättningar för personlig utveckling.¹⁵

2.3 Religionsämnet i skolan

Elevernas livsfrågor är viktiga att belysa i religionskunskapen till exempel frågor om, mening med livet, lidandet, identitet, framtiden eller att leva i ett mångkulturellt samhälle. Att utgå från elevens och lärarens livsfrågor skapar intressanta utgångspunkter för kunskapsinhämtning och ger möjlighet till ett eget ställningstagande och som därmed överensstämmer med läroplanens kunskapssyn. Åskådarperspektivet har tidigare ofta varit det dominerade synsättet, att se händelser på avstånd, en Jag - Det relation.

De är därborta - Vi är här.¹⁶

Genom att fler och fler i skolan har invandrarbakgrund bör deltagandeperspektivet bli starkare och perspektivet ersättas av en Jag - Du relation.¹⁷ Religionskunskapen har ofta varit faktainriktad, med frågor som;

Hur ser det ut i en moské? Vilka riter utförs vid den judiska sabbaten? Vilken färg har en buddistisk munk på sin klädsel?¹⁸

Denna faktakunskap bör kombineras med förmågan att lyssna på människor, lära sig konfliktlösning, undvika mobbningsituationer och att vara toleranta mot andra. Det är viktigt att

¹⁵ SKOLFS 1994:2, www.skolverket.se

¹⁶ Olivestam & Thorsén, 1996, s. 7.

¹⁷ Olivestam & Thorsén, 1996, s. 8.

¹⁸ Olivestam & Thorsén, 1996, s. 8.

eleven förstår bakgrunden till varför en viss religion resonerar på ett visst sätt i t ex en etnisk konflikt. Etiken har ofta tagit upp livsavgörande händelser till exempel:

Var det rätt med änkebränning inom hindusim? Är det rätt att en muslimsk man får ha fler än en hustru? Är det rätt att munkarna inom hinduismen och buddismen genom sin status lever på folket och t.ex. får mat till skänks?¹⁹

Etikundervisningen bör ta upp de etiska problem som eleven konfronteras med i vardagen och i mötet med andra kulturer. Att öka förmågan att identifiera etiska dilemman och kritisk reflektera över dem är bättre än att ge färdiga lösningar. Tyngdpunkten i undervisningen bör gå från att få ett färdigt svar till att skapa en tankekedja som öppnar ett perspektiv på olika tolkningar hos eleven.²⁰

Religionskunskapen i gymnasieskolan bygger på undervisning och forskning som bedrivs vid våra högskolor och universitet. Forskningen strävar efter att kunna på ett opartiskt sätt samla in information och göra analyser av till exempel olika religiösa tankesätt och beteenden. Uppgiften är inte att bevisa eller motbevisa en enskild religiös uppfattning utan att beskriva och förklara. Religion kan beröra människan både på ett individuellt plan och utifrån ett samhällsperspektiv. Många fler ämnesområden och delvetenskaper ryms inom religionsvetenskapen. Exempel på områden är religionshistoria, religionsbeteendevetenskap, och bibelvetenskap.

I vissa kulturer och samhällsformer kan religionen vara en del av samhällets styrning. Även tidningar och annan massmedia speglar genom reportage och artiklar det som rör sig i samhället, så även det som rör sig inom religionens område. Det bidrar till en kunskaps spridning men ger också anledning till en kritisk granskning.²¹

2.4 Mål i kursplanen för ämnet religionskunskap

Mål i kursplan för Religionskunskap A för gymnasiet

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs Eleven skall:

- kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka och handla

¹⁹ Olivestam & Thorsén, 1996, s. 9.

²⁰ Olivestam & Thorsén, 1996, s. 9.

²¹ Arvidsson, 2005, s. 12-13.

- känna till kristendomens och några andra världsreligioners och andra livsåskådningars grundläggande uttrycksformer, tro och idéer
- kunna relatera religioners och andra livsåskådningars uttrycksformer, tro och idéer till problemsituationer i vardags- och yrkesliv
- kunna samtala om problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån en given etisk och moralisk utgångspunkt
- kunna identifiera och ta ställning till sådant som befrämjar eller som strider mot grundläggande värden i samhället
- kunna reflektera över andra människors olika sätt att tänka om liv, tro och etik
- förstå vad de egna värderingarna betyder för självuppfattningen och för hur man uppfattar människor i sin omgivning.²²

Mål i kursplan för Religionskunskap B för gymnasiet

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs Eleven skall:

- kunna dokumentera med hjälp av texter och urkunder kunskaper om kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar, traditioner och uttrycksformer samt
- kunna jämföra och diskutera olika religioners människo- och samhällsuppfattningar
- kunna identifiera och beskriva viktiga och principiella frågor som har med tro, etik och livsåskådning att göra
- kunna klargöra och ge motiv för olika uppfattningar om tro, etik och livsåskådning samt förstå innebörden i sådana motiveringar
- kunna argumentera för ett ställningstagande i frågor om tro, etik och livsåskådning.²³

3. Presentation av läroböcker i religionskunskap

Örebro kommun har valt ett antal möjliga böcker i ämnet religionskunskap. Bland dessa kan lärarna fritt välja vilken litteratur eleverna ska läsa och använda som referenser. På de skolor som denna uppsats handlar om har man valt tre huvudböcker; ”söka svar” av Eriksson, Mattsson och Hedengren²⁴, ”Religionskunskap för gymnasiet” av Lars-Göran Alm²⁵ och ”Religionskunskap” av Sten Rodhe och Bo Nylund.²⁶

²² SKOLFS: 2000:8, www.skolverket.se

²³ SKOLFS: 2000:8, www.skolverket.se

²⁴ Eriksson, Mattsson & Hedengren, 2003.

²⁵ Alm, 1999.

²⁶ Rodhe & Nylund, 1998.

Boken "söka svar" kan enklast beskrivas som en reseguide i religion. Bokens layout är hämtad från de böcker backpackers använder för sina jordenruntresor. Mjuka pärmar, många bilder, sammanfattningar, "tänka på frågor", "fem saker som karaktäriserar buddhism" är exempel på att förlaget har försökt att anpassa även layouten som ett stöd för ämnet, öka intresset och säkert för att förbättra inläringen.

Inledning av boken består av några grundläggande introduktioner i form av några frågeställningar, t ex Vad är en livsåskådning? eller Vad är religion? Ett kapitel handlar om hur man studerar religion och här vill författarna förmedla kunskap om att sortera och bearbeta information, att analysera informationen och att dra slutsatser, tolka och ta ställning. Boken lägger stor vikt på och vill underlätta för eleven hur man kan närma sig ämnet. Den första rubriken är "Sökandet efter en livskompass" och markerar bokens angreppssätt. Det handlar inte bara om kunskapsinhämtande utan också om ett förhållningssätt och att ge grunder för att ta ställning. Författaren lägger stor vikt på att ge fakta om vad religion är, om religionsdefinitioner och definitioner av centrala religiösa begrepp som bön, heligt och mystik. Metoden författaren anger handlar om att frågeställningen är nyckeln till svaret, om vikten av att söka information, prioritera och värdera informationen och att analysera, tolka och ta ställning. Ett avsnitt sätter också eleven in i frågan om att arbeta med religionstexter, om bildspråk, symboler och analysmodeller.

I introduktionen till ämnet har författarna valt att skriva ett kapitel om etik. Kapitlet ger en översiktlig bild av etikens huvudvägar, om att hitta rätt i den etiska terrängen och slutligen ett ABC för ett etiskt resonemang. I denna lärobok guidar författaren i den etiska terrängen. Här ges gyllene regler från olika religioner igenom och frågan om värde - värdering belyses, liksom betydelsen av arv och miljö. De tre huvudsakliga vägarna inom etiken presenteras. Som övning får eleven analysera verkliga texter om ondskan ur ett etiskt perspektiv.

Författarna har valt en geografisk indelning för att beskriva olika religiösa rörelser. När det gäller religioner i öst beskrivs hinduismen, buddhismen, Kinas religioner och Japans religioner. Under rubriken religioner i väst ryms judendom, kristendom och islam. Även livsåskådningar utan Gud har fått ett kapitel liksom ett kapitel om "Nya tider och en ny andlighet". "Naturfolken" presenteras kortfattat förutom kapitlet om aboriginernas religion.

Kapitlet om naturfolk handlar efter en kort inledning endast om aboriginerna. Anledningen till detta är möjligen att en av författarna har särskild kunskap om Australien. Naturfolksreligioner

i andra kontinenter berörs ej. De stora världsreligionerna inleds med en presentation av hinduismen. En översiktlig presentation ges om dess ursprung, urkunderna och syn på världen. Därefter inriktar sig författaren på att presentera hinduernas syn på människan, hennes livssituation och hur vandrigen mot målet ter sig. Buddhismen presenteras med samma upplägg. Här finns också anledning att presentera människan Buddha. Frågan om lidandet och meditationens betydelse belyses liksom buddhismens munkväsende. Kinas religioner (förutom buddhismen) har samma upplägg utan att ange de olika religionerna. Konfucius och Laotse omnämns men det är anmärkningsvärt att inte Kinas mångreligiösa värld är presenterad mer ingående. Detsamma gäller kapitlet om Japans religioner där endast shintoismen presenteras. I textanalysen finns dock texter från taoismen och Soka Gakkai med.

De religioner som karaktäriseras som västliga, dvs. kristendom, islam och judendomen, inleds med en beskrivning hur de hänger ihop. De tre religionerna har ju Abraham som gemensam utgångspunkt. Vi får följa Abraham och hans ättlingar genom gemensamma, men ändå olika i tid, erfarenheter som viktiga vandringar, händelser på berg och i öken och hur tron på en Gud utvecklade sig. I presentationen av judendomen fokuseras, förutom på den genomgående indelningen likt de övriga religionerna, på judendomens religiösa kalender och den förföljelse som judar fått utstå. Kristendomen presenteras som ”försoningens religion” och inleds direkt med att teckna ett porträtt av Jesus och hans resa från snickare till frälsare. Kyrkotrådet presenteras, dvs. katoliker, ortodoxa och protestanter liksom ett antal förgrundsgestalter. Teologiska grundbegrepp som Fadern, Sonen och den helige Anden förklaras liksom frågor om himmel och helvete. Kyrkoårets viktigaste högtider och sakrament presenteras liksom ett kort avsnitt om frikyrkorna. Islam, den allomfattande religionen, är inledningen på presentationen om islam. Profeten Mohammed ges stort utrymme och de olika grenarna inom islam presenteras (sunnit och shia). Koranens betydelse betonas. I kapitlet finns också ett avsnitt om fördomar om muslimer och svenskar, något som inte finns omnämnt vid presentationen av andra religioner.

Livsåskådningar utan Gud handlar om existentialismen, feminismen, marxismen och ekosofin. Dessa presenteras kortfattat var för sig. Läroboken avslutas med ett kapitel om ”nya tider och en ny andlighet”. Här handlar det om New Age där bl. a. holism, synkretism, panteism, reinkarnation, individualism omnämns. En diskussion förs om vart religion är på väg i framtidens samhälle.

Bokens uppbyggnad består av bastexter som kan läsas på såväl A som B nivå. Till dessa texter finns faktarutor som förklarar eller fördjupar och jämförelser religioner emellan underlättas av att samma rubriker återkommer under varje religionsavsnitt. Ett metodkapitel ger eleven verktyg för undersökningar och en modell för textanalys. Fyra slags uppgifter finns att arbeta med efter varje kapitel: Överblicka, Tänk efter, Sök i texten och Sök på egen hand. Dessa uppgifter är dessutom nivågrupperade, dvs. enklare och de som kräver mer eftertanke.

Omfattningen på presentationen av de olika religionerna kan uttryckas i antalet sidor. Där kan noteras att aboriginernas religion presenteras på 10 sidor, hinduismen 20 sidor, buddhismen 25 sidor, Kinas religioner 19 sidor japans religioner 7 sidor judendom 20 sidor, kristendom 37 sidor och islam 28 sidor. I slutet av boken finns ett omfattande register liksom en litteraturförteckning. Boken är också rikt illustrerad.

Lars-Göran Alm är författare till ”Religionskunskap för gymnasiet”. Boken skiljer sig markant från boken ”söka svar” genom att vara en mer faktainriktad och ”traditionell” lärobok. Boken kan sägas vara mer inriktad på B-kursen än A-kursen. Boken håller en hög intellektuell nivå och passar främst för en duktig och diskussionsinriktad klass. Ofta uppmanas man att utifrån historiska fakta dra paralleller till nutida företeelser.

Även här inleds boken med ett kapitel som har till syfte att sätta in eleven i ett tankemönster som kanske inte behövs i andra ämnen. Författaren har här valt att inleda med ”Att vara människa” och att människan ställer många frågor och vill ha många svar. Frågeställningar som ”har jag någon livsåskådning” och ”kunskaper i stället för fördomar” diskuteras. Inledningskapitlet avslutas med att dela in ämnet i två åskådningar; religioner och icke-religiösa livsåskådningar.

Författaren har valt en annan indelning än i boken ”söka svar”. Under rubriken ”Livets kretslopp” beskrivs naturreligioner, hinduism och buddhism. Kapitlet ”Världshistoriens Gud” rymmer judendom, kristendom och islam. I ”en sekulariserad värld” beskrivs icke-religiösa livsåskådningar och nyandlighet och i ett särskilt kapitel.

Den första religion som presenteras är naturreligionerna. Liksom ovanstående bok finns en kort ingress varefter yorubafolkets religion (Nigeria) presenteras mer genomgående. Även här saknas exempel från andra kontinenter.

Hinduismen är den första världsreligionen som presenteras. Utifrån en vardagsbild från ett indiskt samhälle presenteras religionen utifrån dess livsmönster, t ex om andakter i hemmet, om rent och orent, om den heliga kon mm. Gudarna i hinduismen, de viktigaste, går igenom liksom de heliga skrifterna. Den filosofiska hinduismen, dvs. läran om återfödelsen och vilka vägar till befrielse som finns samt hur hinduismen påverkar samhället avslutar kapitlet.

Buddhismens presentation har en likartat upplägg. Här presenteras dock några viktiga grenar inom buddhismen mer ingående, theravadabuddhismen, mahayanabuddhismen och zenbuddhismen. Munkväsendet och förhållandet till lekmän diskuteras.

Även i denna bok vill författaren ge en översiktsskild över den variation av religioner som finns i Syd- och Östasien. Här diskuteras kastväsendet inom hinduismen och de reformrörelser som finns, buddhismens utbredande som världsreligion, Kinas traditionella religioner och daoismen och religionen i dagens Kina. Från Japan beskrivs shintoismen, japansk buddhism och de nya religiösa rörelserna inklusive de farliga sekterna som utvecklats.

Kapitlet om kristendom går rakt på och börjar med gamla testamentets huvudtankar, dvs. Gud och människan, det ondas problem och framtidshoppet. Judendom står därefter på tur där Abraham och Mose utgör utgångspunkten. Judendomens utveckling från offerreligion till en lagreligion går igenom och de tre riktningarna (ortodoxi, reformjudendom och konservatism) presenteras kort. Boken innehåller också avsnitt ur judarnas historia såsom antisemitismen och sionismen. Avsnittet om kristendomen börjar med en redogörelse om kristendomens uppkomst och hur den kristna tron formades. Även här finns ett avsnitt om hur religionen fungerar i dagens samhälle. De tre huvudinriktningarna (katolsk, ortodox och protestanter) tecknas kortfattat och ett särskilt kapitel ägnas åt ”problem inför framtiden”. Här anges att olika uppfattningar om bibeln, frågan om kristendom och kvinnan, kyrkan och våldet, den socialt engagerade kyrkan samt frågan om en enda kyrka är problemområden.

Ett särskilt kapitel i boken har rubriken ”Kristendom och samhälle” där författaren försöker beskriva hur kristendomen och samhället har utvecklats från medeltiden till dags dato. Här ryms också de olika strömningar som uppstod inom kyrkan, de splittringar som uppstod och så småningom hur sekulariseringen började och spreds.

Islams framväxt och en presentation av profeten Muhammed inleder avsnittet om islam. Islams två riktningar, koranen, sunna och sharia går igenom. Muslimsk tro och levnadsregler förklaras

och en reflektion ges om islam i den moderna världen. Även här ägnas ett speciellt kapitel om religions roll i samhället, hur den uppkom och splittrades i två grenar, om hur det islamska världsväldet spreds och hur islam fungerar i dagens samhälle. En genomgång görs också om hur islam har tagit sig uttryck i olika länder.

Humanistiska livsåskådningar som humanismen, existentialismen, marxismen utgår alla från att människan är den viktigaste av världens varelser. Det påverkar deras syn på t ex etiken. Till de naturalistiska livsåskådningarna räknar författaren darwinismen, nazismen och de tankar Nietzsche hävdade medan ekosofin räknas till den moderna naturalismen.

Under rubriken ”Nyandlighet” presenteras Livets Ord, Hare Krishna-rörelsen, scientologin och den flora som kan kallas privatreligioner.

Ett särskilt kapitel ägnas åt livsåskådningar i Sverige idag. Kapitlet redogör för tre undersökningar i Sverige; livsåskådningar i Sverige, tro och värderingar i 90-talet Sverige och flygande tefat, spöken och sanndrömmar. Syftet är att orientera eleven om hur det religiösa Sverige ser ut just nu.

Boken tar också upp en jämförande studie om gemensamma företeelser eller begrepp som finns i flera religioner. Det kan handla om heliga platser, om helig tid och handlingar eller om heliga texter och människor. De flesta religioner innehåller någon form av bön, meditation och mystik vilket uppmärksammas. Ett särskilt kapitel handlar om gudsbilder och skillnaden mellan polyteismen och monoteismen beskrivs. Även de olika religionernas människobilder presenteras utifrån rubriker som människans natur och människans värde.

Boken avslutas med ett kapitel om ”Hur ska vi leva”. Där diskuteras frågor om moral och etik. De sista 42 sidorna av totalt 313 handlar om detta ämne. Även här redogörs för etikens tre huvudspår. Kapitlet om moral presenterar olika valsituationer som kan uppkomma inom fem olika relationer; familjen, vännerna, arbetslivet, samhället, mänskligheten och naturen.

Under rubriken ”lästips” finns en omfattande guide till ytterligare läsning inom respektive religion. Boken är integrerad för såväl studier på A som B-nivå och innehåller många discussionsfrågor och arbetsuppgifter.

Den tredje boken som studeras i denna uppsats är ”Religionskunskap” av Sten Rodhe och Bo Nylund. I programförklaringen anges att den ”presenterar fakta om världsreligioner och om

olika livsåskådningsalternativ” och ”ger en bas för samtal och diskussion”. Ordförklaringar och register finns också med. Boken innehåller inga diskussionsfrågor eller arbetsuppgifter men ger exempel på texter ur varje religions grundtexter i slutet på varje kapitel.

I introduktionen ägnar författarna många sidor för att uppmuntra och förmå eleven att ta sig an ämnet. Det gör man genom kapitlet ”Att förstå världen” och där ta upp frågor om vad som förenar och vad som skiljer och redogöra för de tre världsåskådningarna. I följande kapitel diskuteras vad religion egentligen är, om Gud och gudar och man lägger också ett genusperspektiv på religionen i kapitlet ”Är Gud en han?”. Även i denna bok vill man peka på att det inte bara är texterna som utgör en religions urkund utan också att det handlar om myter, bilder, språk etc.

Efter introduktionen presenteras världsreligionerna genom att dessa delas in i två centra - de indiska religionerna och Abrahamic religionerna (islam, judendom och kristendom). Varje presentation av en religion följs av ett antal viktiga urkundstexter.

Kapitlet om hinduismen inleds med att presentera dess historia och grundtankar. Hinduismen som världsreligion presenteras kort. Ett särskilt avsnitt presenterar sikhismen. Buddhismen kommer därefter och där lyfts Dalai Lama fram som den som marknadsfört buddhismen och gjort den till en världsreligion. Även här redogörs för grundtankarna (läran, den åttafaldiga vägen, nirvana m.m.). Olika riktningar inom buddhismen beskrivs, såsom zenbuddhism, theravada och mahayana.

Dessa författare har också valt att översiktligt beskriva ”Östasiens religioner” utifrån olika länder. För Kina presenteras kinesisk andetro, konfucianismen och daoismen. Som exempel från Japan har man valt Soka Gakkai, buddhismen och shintoismen.

Judendomens heliga skrifter, grundtankar, föreskrifter och traditioner tas upp utförligt och man har också valt att belysa judendomen utifrån deras roll som ett ”utvalt folk”. Kapitlet om kristendomen börjar med den svenska kyrkan och upplösningen mellan stat och kyrkan för att därefter komma in på bibeln och Jesus Kristus. Först därefter inleder författarna en redogörelse om de kristna grundtankarna och hur dessa har spridits över världen. Vad reformationen innebar förklaras och hur den kristna kyrkan formades efter den.

Även kapitlet om islam börjar i Sverige innan en presentation görs av koranen och islams grundtankar. Man har också valt att ägna särskild uppmärksamhet om islams roll i samhället och beskriver också de olika riktningarna som finns inom islam.

Även dessa författare speglar olika religioner mot olika företeelser i samhället. ”Gud i vetenskapens tid” är ett sådant exempel liksom en diskussion om Darwins utvecklingslära. Även marxismen, psykoanalysen, humanismen och Gud och den nya fysiken presenteras. Författarna försöker också beskriva de andliga strömningar som på senare tid blåst över världen. Det handlar om olika företeelser inom New Age, nyhedendom eller olika former av sekter. Till kategorin ”mellan samfund och sekter” har författarna valt att exemplifiera Jehovas Vittnen och Mormonerna. De har också med ett avsnitt om vad man bör tänka på innan man tar ställning för en viss religion eller sekt.

Liksom de tidigare böckerna tar denna bok upp de olika grenar som finns på etikträdet och för också en diskussion om såväl den enskildes etik som samhällets. I bokens avslutning finns också resonemang om människans och djurens rätt och en redogörelse om hur definitionen på etik kan variera utifrån vilken religion man omfattar.

4. Diskussion

Målen för vad eleverna ska ha uppnått efter avslutad kurs har redovisats ovan. De skulle kunna sammanfattas i några områden utifrån den typ av kompetens eleven behöver behärska för att nå målen. En del i målsättningen handlar om ren kunskapsinhämtning, t ex

- känna till kristendomens och några andra världsreligioners och andra livsåskådningars grundläggande uttrycksformer, tro och idéer (kurs A)
- kunna dokumentera med hjälp av texter och urkunder kunskaper om kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar, traditioner och uttrycksformer samt (kurs B)

Samtliga läroböcker ägnar stort utrymme åt att beskriva de större världsreligionerna. Dispositionen varierar men innehållsmässigt torde de ge tillräcklig information för att eleverna ska uppnå målsättningen enligt ovan.

Andra mål handlar mer om att tillägna sig insikt i och kunna reflektera för att kunna nå målen. Målsättningarna uttrycker det så här:

- kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka och handla
- kunna reflektera över andra människors olika sätt att tänka om liv, tro och etik
- kunna identifiera och beskriva viktiga och principiella frågor som har med tro, etik och livsåskådning att göra

Förutsättningen för att kunna nå ovanstående mål är dels att eleven inhämtat kunskap men också att den kunskapen speglas utifrån flera aspekter. Det kan tyckas att målet är satt högt när eleven ska både kunna beskriva och förstå hur andra människor tänker och handlar. Förutsättningen för att nå dessa mål varierar mellan böckerna. Jag menar att litteraturen i detta fall måste uppmuntra till förståelse och kritiskt tänkande genom diskussionsfrågor, tematiska kommentarer, jämförande redovisningar och genom att visa på texter från urkunder. Bland de tre böcker som studeras i denna uppsats har boken ”söka svar” ett upplägg som i större grad än de två andra stödjer eleven att nå detta mål.

Elevens vilja, intresse och förmåga att reflektera över liv, tro och etik, vilket är ett av målen, kan skifta. Eftersom skolan inte ska proklamera för det ena eller det andra ska läroböckerna ha en neutral ton. Genom att elever kommer i kontakt med ämnet religion leder det bland annat till olika ställningstaganden och förhoppningsvis ett reflekterade om vad religionsämnet kan innebära. Relationen och kommunikationen mellan lärare och elever kan vara skiftande och bred utifrån vilka frågor som eleven ställer eller reflektera över. Frågorna bygger ofta på något som är av vikt för eleven. En elevs utgångspunkt och lärande i ämnet beror på livssyn eleven har. En egen tro kan komma eller finns sedan tidigare.

Flera målsättningar tar sikte på att eleven ska kunna tillämpa sin kunskap i ämnet för att kunna diskutera eller på annat sätt göra bedömningar av etiska frågeställningar. Exempel på sådana mål är:

- kunna relatera religioners och andra livsåskådningars uttrycksformer, tro och idéer till problemsituationer i vardags- och yrkesliv
- kunna samtala om problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån en given etisk och moralisk utgångspunkt
- kunna identifiera och ta ställning till sådant som befrämjar eller som strider mot grundläggande värden i samhället

Dessa målsättningar ställer stora krav på eleven. För att kunna tillämpa kunskapen om olika religioner och omsätta den i dagsaktuella situationer krävs mer än boklig kunskap. Det är därför intressant att se hur de olika författarna angriper denna problematik.

Alms bok använder sig av frågor i slutet av varje kapitel med rubriken ”diskussionsfrågor”. Dessa kan vara en ingång men räcker inte långt i t ex en klass med låg intensitet eller där kunskapsnivån är låg. I Rodhe och Nylunds bok anges redan i förordet att syftet med boken är att ge kunskap och att den måste kompletteras med ytterligare texter förutom lärarens och elevernas insatser. Eriksson m fl. bok ”söka svar” uppmuntrar med olika pedagogiska grepp eleven att ur olika perspektiv reflektera och diskutera olika företeelser inom de olika religionerna eller vid jämförelse mellan dem.

Ovan angavs att dessa mål behöver mer än boklig kunskap för att uppnås, vilket även författarna Rodhe och Nylund samt Eriksson m fl anser. Genom att även författarna poängtera att det krävs en komplettering av denna litteratur och andra texter ger det en uppfattning av att innehållet i ämnet religionskunskap kan vara väldigt brett och rörligt. Vissa texter eller litteratur har mer eller mindre inverkat på personer utifrån utgångspunkten eleven står i. Att detta skulle vara något specifikt för just ämnet religionskunskap vill jag inte mena, men att ämnet religion kan ha en djupare innebörd hos elever.

Ett område som skulle kunna ingå i en mer kunskapsinriktad gruppering är

- kunna jämföra och diskutera olika religioners människo- och samhällsuppfattningar

Vid ett första påseende verkar denna målsättning orimlig att infria. Bara denna fråga är så stor att ingående studier och erfarenheter skulle behövas för att alla perspektiv skulle kunna diskuteras. Utgångspunkten är dock elever i gymnasieåldern och varje generation och åldersgrupp har nog samma frågeställningar medan svaren kommer att variera utifrån kompetens, erfarenhet och bakgrund. Alla tre böcker tar upp infallsvinklar som gör det möjligt att diskutera enligt målsättningens intention. Det skulle dock behövas mer text och fördjupning för att kunna nå målet

Läroböcker ska hjälpa elever att vinna kunskap i ämnet. Kunskap kan komma från böcker med fakta, men även om berättelse om människor kan öka perspektivet för en elev. En människas berättelser är inte lik den andres, det gäller även elever. En elevs berättelse om en religion

kommer från elevens egen livssyn, tro och filosofi. Utgångspunkt blir svår att generalisera, likväl måste läroböckerna ta ställning utifrån vilkens berättelse eller vilkas berättelser som ska förmedlas. Ändå kan detta skapa problem genom att eleven inte kan hitta sig själv i läroböckerna.

Lärarens pedagogik blir mycket avgörande för att få läroböckerna att anpassas till varje elevs utgångspunkt. För även om mål i kursplanen och betygskriterier finns för att ge riktlinjer till både författarna av läroböckerna, lärarna och eleverna, kommer endast en samverkan mellan dessa tre ge varje elev en egen utgångspunkt för att möta ämnet religion utifrån sin livsåskådning. Det kräver en öppenhet mellan elev och lärare för att möta varandra och genom läroböckerna kunna inhämta kunskap som strävar emot målen i kursplanen.

En elevs utgångspunkt kan i många fall även innebära kulturkrockar av olika former. Eleverna kan ha växt upp i olika länder eller ha föräldrar som invandrat till Sverige. Skillnad mellan livsåskådningar mellan olika länder och kulturer är mycket bredare än vad religionstimmarna i skolan har möjlighet att ta upp. Ändå är just detta en stor möjlighet för läraren! Denna blandning av kulturella bakgrunder innebär att flera elever kan illustrera olika livsåskådningar som även inkluderar religioner. Förhoppningsvis berikar detta diskussionen i klassen och bidrar till att kursplanens mål uppfylls.

Diskussionen får dock inte kränka elevens integritet. Religion är en personlig åsikt som är skyddad i grundlagen och den ska även gälla i skolan. Detta kan skapa en svår balansgång. Just denna balansgång kan vara strålande när den lyckas, men också fatal om motsättningar eller glirningar blir för svåra för eleven/eleverna. Även om grundlagen finns som ett skydd är religion eller livsåskådning något som kräver diskussioner, berättelser, utgångspunkter utifrån elevens, lärarens eller föreläsarens perspektiv för att kunna ge ny kunskap och uppfylla kursplanens mål. Denna kunskap ger förhoppningsvis eleverna ett bredare perspektiv, en ökad förståelse och bättre förutsättningar att leva tillsammans.

I ämnet religionskunskap ska också frågor om moral och etik ingå. I målsättningen uttrycks det så här;

- kunna klargöra och ge motiv för olika uppfattningar om tro, etik och livsåskådning samt förstå innebörden i sådana motiveringar
- kunna argumentera för ett ställningstagande i frågor om tro, etik och livsåskådning.

Med dessa målsättningar gäller det för eleven att kunna ge motiv och att kunna argumentera för ett ställningstagande. Det gäller såväl tro, etik som livsåskådning. Detta är det enda ställe i målsättning där etik omnämns vilket är anmärkningsvärt. Ämnet verkar inte vara prioriterat eller möjligen har lagstiftaren inte haft större intentioner. Läroböckerna är naturligtvis skrivna utifrån vad som krävs i målsättningen. Vi kan inte förvänta oss att de ska beskriva mer än vad som krävs för att nå målen. Detta torde vara den rimligaste förklaringen till att frågan om moral och etik inte får något stort utrymme i någon av böckerna. De går alla igenom några grundläggande definitioner och anger några områden som kan vara värda att pröva dessa teorier på. I övrigt lämnas eleven till annan information.

I min uppsats har jag undersökt om litteratur i ämnet religionsvetenskap stöder målsättningen i ämnet. De tre undersökta böckerna gör det men i olika hög grad. Det som författarna till dessa böcker poängterar är att det behövs ett samspel mellan litteratur, andra texter, lärarnas insats och elevernas. Utan detta samspel kan inte målsättningen nås.

Sammanfattning

Skolan i Sverige är till för alla och ska ge ungdomar en utbildning som förbereder för livet. Att skolan ska vara lika över hela Sverige kräver nationella krav på vad utbildningen ska innehålla. För gymnasieskolan och i detta fall för religionsämnet finns en läroplan framtagen liksom målsättningar och betygskriterier och allt detta ska fungera som en riktlinje för lärare, elever och föräldrar. Skolans uppgift är att skapa förutsättningar för barn och ungdomar att växa in i samhället och ha vetskap om vilka förutsättningar som krävs för att leva ett liv utifrån samhällets värdegrund. På lokal nivå väljs vilka läroböcker som ska användas.

De tre undersökta böcker är på olika sätt lämpade för att kunna nå målsättningen inom ämnet religionskunskap A och B på gymnasiet. Även om författarna naturligtvis skriver sina böcker utifrån de krav som staten ställer genom målsättningen för ämnet är det stor skillnad på hur de tar sig an uppgiften. Alms och Rodhe/Nylunds böcker är mer traditionell litteratur avsedd för kunskapsinhämtning. I förorden till dessa böcker poängterar de att det är lärarens uppgift att tillsammans med eleverna dels göra urval ur böckerna men också att dessa har två huvudinriktningar; en kunskapsinriktning och en existentiell inriktning. I boken ”söka svar”, som inte innehåller något förord, är det mer självklart att elev och lärare kan såväl variera som prioritera sin inriktning. Det kan också noteras att de två förra böckerna är tryckta 1998 och 1999 medan den sista är tryckt 2003. Det kan delvis förklara de olika pedagogiska greppen.

Samtliga böcker har endast en mindre beskrivning av naturreligioner. Man vill tydligen ge något exempel men inte fördjupa sig. Det är förståeligt då dessa religioner inte har något större spridning utan oftast är mycket lokala. Däremot är det anmärkningsvärt att nya religioner, New Age och utvecklingen inom de stora världsreligionerna de senaste 20-30 åren är så lite utvecklade. Här är "söka svar" mest omfattande kanske beroende på tryckåret!

Litteraturförteckning

Alm, L G. 1999. *Religionskunskap för Gymnasiet - A- och B-kurs*, Natur och Kultur, Trelleborg.

Arvidsson, B. 2005. *Att analysera och förstå religion*. Gleerups, Norhaven A/S Viborg Danmark.

Eriksson, L. Mattson, M. & Hedengren, U. 2003. *Söka svar - Religionskunskap Kurs A & B*, Almqvist & Wiksell, Falköping.

Olivestam, C E. & Thorsén, H. 1996. *Lärohandledning - Livstro, Hela livet, Texter om livet*. Almqvist & Wiksell, Falköping

Rodhe, S. & Nyland, B. 1998. *Religionskunskap*, Almqvist & Wiksell, Falköping.

Elektroniska källor

Förordning om 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna, SKOLFS 1994:2, Tryckt 14 mars 1994, Ändrad SKOLFS 2003:18, www.riksdagen.se. Tillgänglig 060501

Gymnasieskolan, www.skolverket.se Tillgänglig 060501

SFS nr: 1985:1100, Skollag, www.riksdagen.se Tillgänglig 060501

RE1201 - Religionskunskap A, www.skolverket.se, 2000-07 SKOLFS: 2000:8, Tillgänglig 060501

RE1201 - Religionskunskap B, www.skolverket.se, 2000-07 SKOLFS: 2000:8, Tillgänglig 060501

Bilaga 1

Religionskunskap A

50 poäng inrättad 2000-07 SKOLFS: 2000:8

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- kunna beskriva och förstå hur religion och livsåskådning tar sig uttryck i människors sätt att tänka och handla
- känna till kristendomens och några andra världsreligioners och andra livsåskådningars grundläggande uttrycksformer, tro och idéer
- kunna relatera religioners och andra livsåskådningars uttrycksformer, tro och idéer till problemsituationer i vardags- och yrkesliv
- kunna samtala om problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån en given etisk och moralisk utgångspunkt
- kunna identifiera och ta ställning till sådant som befrämjar eller som strider mot grundläggande värden i samhället
- kunna reflektera över andra människors olika sätt att tänka om liv, tro och etik
- förstå vad de egna värderingarna betyder för självuppfattningen och för hur man uppfattar människor i sin omgivning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

- Eleven jämför riter, traditioner och levnadssätt i olika religioner och andra livsåskådningar.
- Eleven redovisar sådana kunskaper om kristendomen och några andra världsreligioner och livsåskådningar som ökar förståelsen för olika livsmönster bland människor i den närmaste omgivningen.
- Eleven samtalar kring problemsituationer i vardagen och i yrkeslivet utifrån ett givet etiskt och moraliskt tänkesätt.
- Eleven värderar några företeelser i samhället som befrämjar eller som strider mot dess värdegrund.
- Eleven relaterar sig till sammanhang som berör frågor om tro, livsåskådning och etik.

Kriterier för betyget Väl godkänd

- Eleven ger exempel på religioners och andra livsåskådningars betydelse för individ och samhälle, nationellt och internationellt.
- Eleven identifierar etiska problem i sin omgivning, tillämpar några enkla etiska resonemangsmodeller och motiverar med stöd av dessa sina egna ställningstaganden i kända och vardagliga situationer.
- Eleven reflekterar enskilt och i grupp över vad tolerans gentemot olika människors sätt att se på tillvaron innebär.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

- Eleven upptäcker likheter och skillnader mellan kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar och uttryckssätt och tillämpar dem på aktuella frågor såsom kvinno- och samhällssyn i ett aktuellt och ett historiskt perspektiv.

- Eleven tillämpar olika etiska teorier inom religion och livsåskådning på närliggande situationer och på aktuella samhällsfrågor.
- Eleven visar hur olika sätt att förhålla sig till olika livstolkningar medför konsekvenser för sättet att leva och handla.
- Eleven argumenterar för ett eget sätt att tolka livet med respekt för att andra har rätt till sin livstolkning.

Skolverket 2006-05-01

Religionskunskap B

50 poäng inrättad 2000-07 SKOLFS: 2000:8

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

- kunna dokumentera med hjälp av texter och urkunder kunskaper om kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar, traditioner och uttrycksformer samt kunna jämföra och diskutera olika religioners människo- och samhällsuppfattningar
- kunna identifiera och beskriva viktiga och principiella frågor som har med tro, etik och livsåskådning att göra
- kunna klargöra och ge motiv för olika uppfattningar om tro, etik och livsåskådning samt förstå innebörden i sådana motiveringar
- kunna argumentera för ett ställningstagande i frågor om tro, etik och livsåskådning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

- Eleven identifierar och beskriver problem som har med tro och livsåskådning att göra.
- Eleven analyserar texter, traditioner och uttrycksformer som belyser kristendomens och några andra religioners och livsåskådningars grundtankar.
- Eleven jämför och diskuterar olika religioners och andra livsåskådningars människosyn och samhällsuppfattningar och deras betydelse för kultur och samhälle.
- Eleven sätter sig in i olika ställningstaganden till religion, livsåskådning och etik och är beredd att söka förstå motiveringarna för dem.

Kriterier för betyget Väl godkänd

- Eleven analyserar under handledning enskilt eller i grupp samspelet mellan religion, livsåskådning och samhälle och förstår konsekvenserna för människors livssituation.
- Eleven analyserar kritiskt kristendomens och några andra världsreligioners och livsåskådningars grundtankar, traditioner och uttrycksätt.
- Eleven preciserar och jämför olika religioners och andra livsåskådningars människouppfattningar utifrån ett helhetsperspektiv på religion och andra livsåskådningar. Eleven identifierar och analyserar kritiskt vår tids viktigaste etiska problemställningar samt förstår och värderar på ett nyanserat och tolerant sätt olika ställningstaganden.
- Eleven finner individuellt och i grupp argument för egna ställningstaganden i frågor, som rör tro och livsåskådning.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

- Eleven upptäcker livsåskådningsmässigt intressanta motiv och drar egna slutsatser utifrån olika traditioner och synsätt inom religion och andra livsåskådningar.

- Eleven studerar gudstjänstliv och andra traditioner och reflekterar över rit och symbol i ett jämförande perspektiv.
- Eleven inhämtar på egen hand information om någon religionsvetenskaplig problemställning som t.ex. gäller förhållandet mellan religion och samhälle, samt dokumenterar och redovisar resultatet av sina studier på ett välorganiserat och systematiskt sätt.
- Eleven behandlar etik- och värdefrågor utifrån principiella utgångspunkter och med känsla för god och hållbar argumentering.
- Eleven visar på ett genomtänkt sätt hur man kan tolka livet och vilka konsekvenser det får för sättet att leva och för förhållningssättet till andra.

Skolverket 2006-05-01